

natura est non solum intelligere res materiales, sed etiam substantias separatas: et quod intelligibilia ejus non sunt nova, sed æterna; et quod intellectus speculativus, quo nos intelligimus, est compositus ex intellectu agente et possibili. Sed si hoc est; cum intellectus possibilis a principio nobis continetur, tunc ab ipso principio substantias separatas cognoscere possumus.

Et ideo Commentator tertiam viam ponit mediam inter opinionem Alexandri et Themistii; dicit enim, intellectum possibilem esse separatum et æternum, in quo convenit cum Themistio, et differt ab Alexandro; dicit tamen intelligibilia speculativa esse nova, et effecta per actionem intellectus agentis: et in hoc convenit cum Alexandro, et differt a Themistio. Et hæc dicit habere duplex esse; unum quo fundatur in phantasmatibus, et secundum hoc sunt in nobis; aliud quo sunt in intellectu possibili, unde medianibus istis intelligibilibus intellectus possibilis nobis continuatur. Ad hæc autem intelligibilia intellectus agens se habet sicut forma ad materiam. Cum enim intellectus possibilis recipiat hujusmodi intelligibilia quæ in phantasmatibus fundantur, et iterum intellectum agentem; et intellectus agens sit perfectior; oportet quod proportio intellectus agentis ad hujusmodi intelligibilia quæ sunt in nobis, sit sicut proportio formæ ad materiam; sicut proportio lucis et coloris ad invicem, quæ recipiuntur in diaphano; et similiter est de omnibus receptis in uno, quorum unum est altero perfectius. Quando igitur in nobis completur generatio hujusmodi intelligibilium, tunc intellectus agens perfecte conjungitur nobis ut forma: et sic nos per intellectum agentem poterimus substantias separatas cognoscere, sicut possumus nos cognoscere per intellectum qui est in habitu.

Patet ex dictis istorum philosophorum quod non poterant invenire modum quo intelligeremus substantias separatas, nisi intelligendo per aliquam substantiam separatam. Quod autem intellectus possibilis et agens sint substantiæ separatæ, non est consonum veritati fidei, nec sententiæ Philosophi, qui in III de Anima (com. xvii et xviii) ponit intellectum agentem et possibilem esse aliquid humanæ animæ.

Et ideo hæc positio retenta, non videtur esse possibile quod naturali cognitione homo pertingat ad cognoscendum essentias separatas.

Ad nonum dicendum, quod homo in statu innocentie per hoc quod intelligebat aliquid intelligibile perfecte, cognoscebat perfecte actum intelligendi; et quia actus intelligendi est effectus proportionatus et adæquans virtutem a qua exit, inde est quod intelligebat perfecte essentiam animæ suæ. Sed ex hoc non sequitur quod intellexit essentiam Angeli; cum iste actus intelligendi non adæquet virtutem intellectus.

Ad decimum dicendum, quod sicut natura angelica est media inter naturam divinam et corporalem, ita cognitio qua cognoscitur essentia angelica, est media inter cognitionem qua cognoscitur essentia divina, et qua cognoscitur essentia rei materialis. Sed inter duo extrema possunt esse multa media: nec oportet quod quicumque excedit unum extremorum, pertingat ad quodlibet medium, sed pertingat ad aliquod medium; homo enim in statu innocentie ad aliquod medium pervenit, ad hoc scilicet ut notitiam Dei acciperet non ex sensibilibus creaturis, sed ex revelatione interna, non autem ad hoc medium ut cognosceret essentiam angelicam; ad quod tamen medium Angelus in sui creatione nondum beatus pervenit.

ARTICULUS VI. — *Utrum Adam in statu innocentie errare potuerit, sive decipi.* (Part. I, quæst. xciv, art. 4.)

Sexto quæritur, utrum Adam in statu innocentie errare potuerit sive decipi; et videtur quod sic. Quia, ut dicit Ambrosius (serm. xlii super Psalm. cxviii, circ. princ.), omne peccatum est ex errore. Sed Adam potuit peccare; ergo potuit errare.

2. Præterea, voluntas non est nisi de bono, vel æstimato bono. Cum autem voluntas est de bono, non peccatur. Nunquam ergo est peccatum nisi præcedat æstimatio qua æstimatur aliquid bonum et non est. Omnis autem talis æstimatio deceptio quodam est. Ergo Adam antequam peccaret, in statu innocentie deceptus fuit.

3. Præterea, Magister dicit, II Sent., dist. xxi, quod ideo mulier non horruit serpentem loquentem, quia cum noverit creatum esse, etiam officium loquenti a Deo accepisse putavit. Hoc autem falsum est. Ergo mulier falsum opinata est antequam peccaret; ergo decepta fuit.

4. Præterea, sicut Magister in eadem dist. dicit, et Augustinus, super Genes. ad litteram (lib. XI, cap. iii et xxvii), in tali specie permissus est venire diabolus in qua ejus malitia facile posset deprehendi. Sed in quacumque specie venisset, potuisset deprehendi, si homo in statu innocentie decipi non potuisset. Ergo decipi potuit.

5. Præterea, mulier, audita promissione serpentis, speravit illam se consequi posse; alias stulte appetisset, cum tamen stultitia ante peccatum non fuerit. Sed nullus sperat quod opinatur esse impossibile. Ergo, cum esset impossibile id quod diabolus promittebat, videtur quod mulier ante peccatum, hoc credens, decepta fuerit.

6. Præterea, intellectus hominis in statu innocentie collativus erat, et deliberatione indigens. Non autem indigebat nisi ad vitandum errorem. Ergo errare poterat in statu innocentie.

7. Præterea, intellectus diæmonis cum non sit corpori conjunctus, videtur esse multo perspicacior quam intellectus ho-

minis in statu innocentie, qui erat corpori conjunctus. Sed diabolus decipi potest; unde dicunt Sancti, quod quando dæmones videbant Christum infirma patientem, existimabant eum purum hominem, quando autem miracula facientem, Deum. Ergo multo fortius homo in statu innocentie decipi potuit.

8. Præterea, dum homo primo peccato peccavit, in actu ipso nondum erat in statu culpæ; quia cum status culpæ causetur ex peccato, ante primum peccatum fuisset aliud peccatum. Sed in actu quo primo homo peccavit, deceptus fuit. Ergo ante statum culpæ homo decipi potuit.

9. Præterea, Damascenus dicit, II lib. (cap. XI non procul a fin.): *Hæc, scilicet cognitio fallax, Adæ exiliterat noviter plasmato.* Sed quicumque habet fallacem cognitionem, decipitur. Ergo Adam deceptus fuit in ipsa novitate suæ plasmationis.

10. Præterea, speculativa cognitio est contra affectionem divisa. Sed potest esse peccatum in affectiva sine hoc quod sit aliqua deceptio in speculativa parte; multoties enim habentes scientiam contra scientiam agimus. Ergo et potuit esse in primo homine deceptio in parte speculativa antequam esset peccatum in affectiva.

11. Præterea, sicut (1) super illud I Timoth., II, *Adam non est seductus, etc.*, dicit Glossa (interl.): *Adam non fuit seductus eo modo quo mulier, ut putaret esse verum quod diabolus suggererat; in eo tamen fuisse seductum credi potest, quod commissum veniale putaverit, quod erat peremptorium.* Ergo Adam ante peccatum decipi potuit.

12. Præterea, nullus liberatur a deceptione nisi per notitiam veritatis. Sed Adam non omnia sciebat. Ergo non in omnibus poterat esse immunis a deceptione.

13. Sed dicendum, quod servabatur per divinam providentiam a deceptione. — Contra: divina providentia maxime in necessitatibus subvenit. Sed in maxima necessitate qua fuisset et utilissimum a seductione liberari, divina providentia non servavit eum a seductione illæsum. Ergo multo minus in aliis fuisset divina providentia a seductione liberatus.

14. Præterea, homo in statu innocentie dormivisset, ut dicit Boetius in lib. de duabus naturis circa fin., et eadem ratione somniasset. Sed in somnio quilibet homo decipitur, cum aliquam similitudinibus rerum inhæaret quasi rebus ipsis. Ergo Adam in statu innocentie decipi potuit.

15. Præterea, Adam sensibilis usus fuisset corporalibus. Sed in cognitione sensitiva, frequenter accidit deceptio, sicut cum unum videtur duo; et cum id quod a remotis videtur, parvum videtur. Ergo Adam in statu innocentie non fuisset omnino a deceptione liber.

Sed contra, *Aprobare vera pro falsis*, sicut dicit Augustinus (1) *Al. sicut habetur.*

nus (lib. III de lib. Arbitrio, cap. XVIII, circa fin.), *non est natura instituti hominis, sed pœna damnati.* Ergo in statu innocentie non potuit decipi; quod est vera pro falsis approbare.

Præterea, anima nobilior est corpore. Sed in statu innocentie homo nullum defectum pati potuit in corpore. Ergo multo minus deceptionem, quæ est animæ defectus.

Præterea, in statu innocentie nihil poterat esse contra hominis voluntatem, quia sic potuisset ei inesse dolor. Sed decipi est in hominis contrarium voluntati, secundum Augustinum (Ench. cap. XVII, circa fin.) etiam his qui decipere volunt. Ergo in statu innocentie decipi non poterat.

Præterea, omnis error vel est culpa, vel pœna: quorum neutrum in statu innocentie esse poterat. Ergo nec error.

Præterea, quando id quod est superius in anima, dominatur inferiori, non potest esse error; quia per id quod est superius in anima, scilicet synderesim, et intellectum principiorum, tota cognitio hominis rectificatur. Sed in statu innocentie id quod est inferius in homine erat rationi superiori subjectum. Ergo non poterat esse tunc deceptio.

Præterea, secundum Augustinum (de prædest. Sanct., cap. V, non procul a fin.), *posse credere est natura hominum, credere vero gratia fidelium.* Ergo eadem ratione posse decipi est nature, decipi autem vitium. Sed in statu innocentie non erat vitium. Ergo nec poterat tunc esse deceptio.

Præterea, sicut dicit Damascenus in II lib., *homo in statu innocentie dulcissimo fructu contemplationis lasciviens, etiam hæc, scilicet contemplatione, usus est.* Sed cum homo convertitur ad divina, non decipitur. Ergo Adam in statu illo non poterat decipi.

Præterea, Hieronymus dicit: *Quidquid mali patimur, peccata nostra meruerunt.* Sed deceptio est malum. Ergo ante peccatum esse non potuit.

Respondeo dicendum, quod circa hoc est duplex opinio.

Quidam enim dicunt, quod cum Adam non haberet simpliciter omnium rerum scientiam, quod quædam cognoverit, et quædam ignoraverit; in his quorum notitiam habebat, nullo modo decipi poterat, ut in his quæ naturaliter cognoscuntur, et in his quæ sibi divinitus revelabantur; in aliis autem quorum scientiam non habebat, sicut sunt cogitationes cordium, et futura contingentia, et singularia a sensu absentia, poterat quidem falsum æstimationem habere, leviter in hujusmodi aliquid falsum opinando, non autem ita quod præcise assensum præberet. Et ideo dicunt, quod in eum error cadere non poterat, nec iterum falsa pro veris approbare; quia in his designatur præcisus assensus ad id quod est falsum.

Alii vero hoc dictum improbare nituntur, ex hoc quod Augustinus (Enchirid., cap. XVII) omnem falsam æstimationem

errorem nominat, et dicit etiam omnem errorem malum esse, in magnis quidem magnum, in parvis autem parvum.

Sed in hoc non est multum insistendum; quia cum de rebus agitur, debet questio nominum intermitteri. Unde dico, quod non solum in statu innocentiae non potuit error esse, sed nec qualiscumque falsa opinio; quod sic patet. Quamvis enim in statu innocentiae poterit esse alicujus boni carentia, nullatenus tamen esse poterat aliqua corruptio boni. Bonum autem ipsis intellectus est cognitio veritatis; et ideo habitus illi quibus intellectus perficitur ad cognoscendum verum, virtutes dicuntur, ut dicitur VI Ethic. (cap. v et vi), utpote intellectus actum bonum reddentes. Falsitas autem non solum est carentia veritatis, sed etiam ipsis corruptio; non enim sic se habet ad veritatem ille qui omnino caret veritatis cognitione, in quo est carentia veritatis, quamvis contrarium non opinetur, et ille qui habet falsam opinionem, cuius aestimatio corrupta est per falsitatem. Unde sicut verum est bonum intellectus, ita falsum malum ipsis; propter quod habitus opinativus non est virtus intellectualis, quia eo contingit falsum dicere, ut dicitur VI Ethic. (cap. iii). Nullus autem actus virtutis malus esse potest, ac si ipsa opinio falsa, sit quidam malus actus intellectus. Unde cum in statu innocentiae non fuerit aliqua corruptio vel aliquid malum, non potuit esse in statu innocentiae aliqua falsa opinio. Dicit etiam Commentator in III de Anima (comm. xxxiv), quod falsa opinio ita se habet in cognoscibilibus, sicut monstrum in natura corporali: est enim falsa opinio proveniens præter intentionem ipsorum primorum principiorum, quæ sunt quasi virtutes seminales cognitionis, sicut monstra eveniunt præter intentionem virtutis naturalis agentis; et hoc ideo quia omne malum est præter intentionem, ut dicit Dionysius, iv cap. de divin. Nomin. Unde, sicut in conceptione humani corporis in statu innocentiae nulla monstruositas accidisset, ita in intellectu ejus nulla falsitas esse potuisset. Quod item patet ex hoc quod semper contingit inordinatio quando aliquid movetur a non proprio motivo; sicut si voluntas moveatur a delectabili sensus, cum debeat tantummodo moveri ab honesto. Proprium autem motivum intellectus est verum id quod habet infallibilem veritatem. Unde quodcumque intellectus movetur ab aliquo fallibili signo, est aliqua inordinatio in ipso, sive perfecte sive imperfecte moveatur. Unde, cum nulla inordinatio in statu innocentiae in intellectu hominis esse potuerit, nunquam intellectus hominis inclinatus fuisset magis in unam partem quam in aliam nisi ab infallibili aliquo motivo.

Ex quo patet quod non solum in eo nulla falsa opinio fuisset, sed penitus nulla opinio in eo fuisset; et quidquid cognovisset, secundum certitudinem cognovisset.

Ad PRIMUM ergo dicendum, quod error ille ex quo omne

peccatum procedit, est error electionis, prout eligit quod eligendum non est, secundum quem omnis malus ignorans dicitur a Philosopho in III Ethic. (cap. i a med.). Hic autem error præsupponit inordinationem in parte appetitiva. Ex hoc enim quod appetitus sensibilis afficitur ad sum delectabile, et appetitus superior ei non repugnat, impeditur ratio ne id quod habitualiter habet, in electionem deducat. Et sic patet quod iste error omnino non præcedit peccatum, sed sequitur.

Ad SECUNDUM dicendum, quod illud quod apprehenditur ut apparens bonum, non potest esse omnino non bonum; sed secundum aliquid bonum est, et secundum hoc ut bonum apprehenditur a principio; utpote cum cibus nocivus apprehenditur in visu decorus et delectabilis gustu, et cum appetitus sensibilis in hujusmodi bonum fertur sicut in proprium objectum; sed quando superior appetitus inferiorem sequitur, tunc sequitur illud quod est bonum secundum quid, ut bonum sibi simpliciter; et sic ex deordinatione appetitus sequitur postmodum error electionis, ut dictum est (in solut. ad I argum.).

Ad TERTIUM dicendum, quod hæc ratio contra utramque opinionem videtur esse, si intelligamus quod mulier crediderit ex natura sua serpentem accepisse loquendi usum; cum illi qui hominem in statu innocentiae credunt falli potuisse, nullo modo credant eum falli potuisse in dijudicandis naturis rerum, cum rerum naturalium plenam cognitionem haberit. Hoc autem est contra naturam serpentis quod usum loquendi habeat per naturam, cum hoc solum sit animalis rationalis. Et ideo oportet dicere, quod non credidit mulier serpentem usum loquendi accepisse secundum naturam suam, sed secundum aliquam virtutem in eo occulte interius operantem; nec contulit an esset a Deo vel a dæmone.

Ad QUARTUM dicendum, quod ratio illa sic intelligenda est (quare in specie serpentis apparuerit) non quia deprehendi non posset in quacumque specie appareret, sed quia in tali specie apparens facilius poterat deprehendi.

Ad QUINTUM dicendum, quod mulier speravit se aliquo modo posse consequi quod serpens promisit: et credidit hoc aliquo modo esse possibile; et in hoc seducta fuit, secundum Apostolum, I Tim., xi: sed istam seductionem præcessit quædam mentis elatio, qua suam excellentiam inordinate appetiit, quam concepit statim ad verba serpentis, sicut homines frequenter ad verba adulatoria supra se ipsos efferunt. Et hæc quidem elatio præcedens, fuit excellentiæ propriæ in generali, quæ est primum peccatum, quod consecuta est seductio, quia credidit esse verum quod serpens dicebat; et sic consecuta est elatio, qua determinate hanc excellentiam appetiit quam serpens promittebat.

Ad SEXTUM dicendum, quod intellectus hominis in statu

innocentiæ indigebat deliberatione ne incideret in errorem, sicut indigebat comestione, ne corpus ejus deficeret. Erat autem ita recte deliberationis, ut deliberando posset omnem errorem vitare, sicut comedendo, omnem defectum corporalem. Unde sicut si non comederet, peccaret omitendo; ita si non deliberaret cum tempus esset; et sic error peccatum sequeretur.

AD SEPTIMUM dicendum, quod sicut homo in statu innocentie defendebatur a passione corporali intrinseca, sicut est febris, et hujusmodi, per efficaciam naturæ; ab exteriori autem, sicut est percussio vel vulnus, non ex aliqua virtute interiori, cum non haberet dotem impassibilitatis, sed ex providentia divina, quæ eum ab omni noxio nocimento servabat immunem; ita etiam ab illa deceptione quæ interius contingit, cum aliquis per se ipsum paralogizat, defendebatur vigore propriæ rationis; ab exteriori autem deceptione defendebatur auxilio divino, quod sibi ad omnia necessaria tunc aderat; dæmonibus autem non adest, et propter hoc decipi possunt.

AD OCTAVUM dicendum, quod actus momentanei simul dum esse incipiunt, suum effectum habent, sicut in eodem instanti quo aer illuminatur, oculus videt; unde cum motus voluntatis, in quo primo consistit peccatum, sit in instanti; in eodem instanti quo peccavit, fuit a statu innocentie destitutus; et sic decipi potuit in illo instanti.

AD NONUM dicendum, quod Damascenus dicit de fallacia primi hominis quia in ipso peccato deceptus est; quod quidem peccatum noviter plasmatus commisit; non enim diu in statu innocentie perseveravit.

AD DECIMUM dicendum, quod ex hoc quod anima hominis in statu innocentie conjuncta erat summo bono, non poterat aliquis defectus in homine esse quamdiu talis conjunctio continuaretur. Hæc autem conjunctio facta erat principaliter per affectum; unde antequam affectiva corrumpere, nec deceptio in intellectu, nec aliquis defectus in corpore esse poterat; quamvis e converso poterit esse defectus in affectu, non præexistente defectu in speculativo intellectu, eo quod conjunctio non perficitur ad Deum in intellectu, sed in affectu.

AD UNDECIMUM dicendum, quod illam falsam opinionem qua creditur esse veniale quod erat mortale, in Adam precessit mentis clatio, sicut et de muliere (in sol. 5 argum.) dictum est.

AD DUODECIMUM dicendum, quod in his quorum notitiam non habebat, a deceptione defendi poterat partim ab interiori, quia ejus intellectus in alteram partem inclinatus non esset nisi a sufficienti motivo; partim, et principaliter a divina providentia quæ eum a deceptione servasset immunem.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum quod in statu quo peccavit, divinum ei auxilium non defuisset ne seduceretur, si ad Deum se convertisset; quod quia non fecit, in peccatum et seductio-

nem cecidit; et tamen illa seductio peccatum consecuta est, ut ex dictis, in solut. ad 5 argum., patet.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod quidam dicunt quod Adam in statu innocentie non somnasset. Sed istud non est necessarium; somni enim visio non est in parte intellectiva, sed in sensitiva; unde deceptio non fuisset in intellectu, qui liberum usum in somno non habuisset; sed magis in parte sensitiva.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod quando sensus representat quod accipit, non est falsitas in sensu, ut Augustinus dicit in lib. de vera Rel. (cap. xxvi a med.), sed falsitas est in intellectu, qui judicat hoc modo esse in rebus sicut sensus demonstrat; quod nunquam in Adam fuisset, quia vel a judicio cessasset intellectus, ut in somnis, vel in vigilando de sensibilibus judicans, verum medium habuisset.

ARTICULUS VII. — *Utrum pueri ex Adam in statu innocentie nascentes plenam rerum omnium scientiam habuissent, sicut habuit Adam.* (I part., quæst. ci, art. I.)

Septimo queritur, utrum pueri qui ex Adam in statu innocentie nascerentur, plenam rerum omnium scientiam habuissent, sicut et Adam habuit; et videtur quod sic. Quia secundum Anselmum (lib. de peccato Origin., cap. x a med., et cap. xxii in med.), *quæsi fuit Adam, tales filios genuisset.* Sed Adam omnium naturalium scientiam plenam habuit, ut dictum est prius. Ergo et illam ejus filii mox nati habuissent.

2. Præterea, sicut affectus perficitur virtute, ita intellectus scientia. Sed filii Adam in statu innocentie nati, mox cum plenitudine virtutum nati essent; transfudisset enim in eos originalem justitiam, ut dicit Anselmus (loc. cit.). Ergo et similiter omnem scientiam habuissent.

3. Præterea, secundum Bedam, infirmitas, concupiscentia, ignorantia et malitia consequuntur ex peccato. Sed in pueris mox natis nulla fuisset malitia vel infirmitas vel concupiscentia. Ergo nec ignorantia aliqua; et ita habuissent omnem scientiam.

4. Præterea, magis decuisset eos nasci perfectos in anima quam in corpore. Sed in corpore absque omni defectu nati fuissent. Ergo et in anima absque omni ignorantia.

5. Præterea, homo in statu innocentie, secundum Damascenum, fuit alius Angelus. Sed Angelus mox in sua conditione omnium naturalium notitiam habuit. Ergo et eadem ratione homines in statu innocentie.

6. Præterea, ejusdem naturæ fuit anima Adæ et anima filiorum ejus. Sed anima Adæ in sui principio condita fuit omni plena scientia naturali, ut dictum est. Ergo et animæ filiorum in eadem plenitudine scientiæ conderentur.

7. Præterea, major perfectio cognitionis debetur homini quam aliis animalibus. Sed alia animalia mox nata habent naturalem æstimationem convenientis et nocivi; sicut agnus mox natus fugit lupum, et sequitur matrem. Ergo multo fortius pueri in statu innocentie perfectam scientiam habuissent.

Sed in contrarium est auctoritas Hugonis de S. Victore (lib. I de Sacram., part. VI, cap. xvi), qui dicit, quod *non fuissent nati perfecti in scientia, sed ad eam per temporis spatium pervenissent.*

Præterea, cum anima sit corporis perfectio, oportet proficere proportionaliter animam ad corpus. Sed pueri in statu innocentie non habuissent perfectam staturam in corpore, sicut Adam habuit in principio suæ conditionis. Ergo eadem ratione nec habuissent plenam scientiam, sicut Adam habuit.

Præterea, filiorum est accipere a patre esse, naturam et disciplinam. Sed si filii Adam mox nati habuissent plenam scientiam, ab eo disciplinam non potuissent accipere. Ergo non servaretur inter eos et primum parentem completus paternitatis ordo.

Respondeo dicendum, quod circa hoc est duplex opinio.

Quidam enim dicunt, quod pueri in statu innocentie, quantum ad ea quæ sunt animæ, perfecti fuissent sicut et Adam, et quantum ad virtutes, et quantum ad scientiam. Quod autem non essent perfecti quantum ad corpus, hoc erat propter necessitatem materni uteri, quia oportebat nasci.

Alii vero sequentes Hugonem, dicunt, quod sicut secundum corpus non statim accepissent perfectam staturam, sed ad eam proficessent tempore, ita ad perfectam scientiam tempore pervenissent.

Ut autem sciatur quæ istarum opinionum verior sit, sciendum est, quod alia ratio est de Adam, et de filiis ejus mox natis. Adam enim, quia instituebatur ut principium totius humani generis, oportuit ut statim conditus non solum haberet id quod pertinet ad principium naturalis perfectionis, sed id quod pertinet ad terminum. Filii autem ejus, qui non constitutebantur ut principium humani generis, sed ut ex principio existentes, non oportebat in termino perfectionis naturalis institui. Sufficiebat autem, si habebant tantum de perfectione mox nati, quantum initium perfectionis naturalis requirit.

Initium autem naturalis perfectionis quoad cognitionem secundum duas opiniones diversimode assignatur. Quidam enim, ut Platonici, posuerunt quod anima ad corpus venit plena omnibus scientiis, sed nube corporis opprimitur, et impeditur ne scientia habita libere uti possit nisi quantum ad quædam universalialia; sed postmodum per exercitium studii et sensuum, hujusmodi impedimenta tolluntur, ut libere sua scientia uti possit: et sic discere dicunt esse idem quod reminisci. Quod si hæc

opinio vera esset, tunc oporteret dicere, quod pueri mox nati in statu innocentie omnium scientiam habuissent, quia corpus illud in statu innocentie illo erat omnino subditum animæ, quia per molem corporis non potuisset anima ita opprimi ut suam perfectionem omnino amitteret. Sed quia hæc opinio procedere videtur ex hoc quod eadem ponitur natura Angeli et animæ ut sic anima in sui creatione plenam scientiam habeat, sicut et intelligentia dicitur esse plena formis creata; ratione cujus Platonici dicebant animas fuisse ante corpora, et post corpus redire ad comparas stellas, quasi quasdam intelligentias: quæ quidem opinio non est consona catholicæ veritati; ideo secundum opinionem Aristotelis alii dicunt, quod intellectus humanus est ultimum in ordine intelligibilem, sicut materia prima in ordine sensibilem; et sicut materia secundum sui essentiam considerata nullam formam habet, ita intellectus humanus in sui principio est sicut tabula in qua nihil scriptum est; sed postmodum in eo scientia per sensus acquiritur virtute intellectus agentis. Sic igitur principium naturale humane cognitionis est esse quidem in potentia ad omnia cognoscibilia, non habere autem a principio notitiam nisi eorum quæ statim per lumen intellectus agentis cognoscuntur, sicut principia universalialia.

Et sic non oportuit filios Adam mox natos omnium scientiam habuisse; sed ad eam tempore proficientes pervenissent. Sed tamen aliquam scientiam in eis ponere perfectam oportet, scilicet eligendorum et vitandorum scientiam quæ ad prudentiam pertinet, quia sine prudentia ceteræ virtutes esse non possunt, ut probatur VI Ethic. (cap. xii et xiii), quas utique oportebat pueros habere propter originalem justitiam. Et hæc opinio mihi videtur verior, si consideretur id quod naturæ integritas requirebat. Si autem aliquid aliud ex divina gratia eis fuisset collatum supra id quod naturæ integritas requirebat, hoc asseri non potest, cum non habeatur ex auctoritate expressum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod qualis fuit Adam, tales filios genuisset quantum ad ea quæ sibi debebantur ex natura speciei; sed quantum ad ea quæ sibi debebantur ut erat principium humani generis, non oportebat quod filii ei similes nascerentur.

AD SECUNDUM dicendum, quod ad perfectam conjunctionem cum Deo, quam status innocentie requirebat, omnes virtutes requiruntur, non autem omnes scientiæ.

AD TERTIUM dicendum, quod quamvis pueri mox nati non habuissent omnem scientiam, non tamen ignorantiam habuissent quæ ex peccato consequitur, quæ est nescientia eorum quæ sciri debent: habuissent enim nescientiam eorum quæ status eorum non requirebat ut scirentur.

AD QUARTUM dicendum, quod in corpore puerorum non fuisset aliquis defectus quo privarentur bono tunc eis debito;

erat tamen in eorum corporibus carentia alicujus boni quod eis postmodum accessisset, sicut staturæ perfectæ, et donum gloriæ. Similiter est dicendum ex parte animæ.

AD QUINTUM dicendum, quod Angeli secundum gradum naturæ sunt altiores animabus, quamvis quantum ad beneficium gratiæ, animæ eis possunt esse æquales; unde non oportet de necessitate concedere quod Angelo naturaliter debetur. In statu autem innocentie dictus est homo quasi alius Angelus propter plenitudinem gratiæ.

AD SEXTUM dicendum, quod quamvis anima Adæ et animæ filiorum ejus fuerint ejusdem naturæ, non tamen ejusdem officii: quia anima Adæ constitebatur ut quidam fons, unde in posteris omnis disciplina perveniret; et ideo oportebat eam statim esse perfectam, quod non oportuit de animabus filiorum.

AD SEPTIMUM dicendum, quod animalia bruta in sui principio accipiunt naturalem æstimationem ad cognoscendum nocivum et conveniens, quia ad hoc ex propria inquisitione pervenire non possunt. Homo autem ad hæc et multa alia potest per rationis inquisitionem pervenire; unde non oportuit quod omnis scientia naturaliter insit. Et tamen scientia operabilium ad prudentiam pertinet est homini naturalior quam scientia speculabilium; unde quidam inveniuntur naturaliter prudentes, non autem naturaliter scientes, ut dicitur Ethic., VI: et propter hoc prudentiam non obliviscuntur homines de facili sicut scientiam. Et ideo pueri magis tunc fuissent perfecti in his quæ pertinent ad prudentiam, quam in his quæ pertinent ad scientiam speculativam, ut dictum est, in corp. art.

ARTICULUS VIII. — *Utrum pueri mox nati in statu innocentie usum rationis plenarie habuissent.* (I part., quest. ci, art. 2.)

Octavo quaeritur, utrum pueri mox nati in statu innocentie usum rationis plenarie habuissent; et videtur quod sic. Quia si impediti fuissent, hoc non fuisset nisi propter defectum corporis. Sed corpus in statu illo in nullo resistebat animæ. Ergo nec poterat usus rationis impedi.

2. Præterea, virtus vel potentia quæ non utitur organo, non impeditur in sua operatione propter organi defectum. Sed intellectus est potentia non utens organo, ut dicitur in III de Anima (com. LXIV). Ergo actus intellectus non poterat tunc impedi propter defectum organi corporalis.

3. Si dicatur, quod impediatur propter defectum corporis, inquantum intellectus accipiebat a sensibus: — Contra, intellectus est superior quam aliqua sensitiva potentia. Sed hoc videtur esse inordinatum quod superius ab inferiori accipiat. Cum igitur nulla inordinatio fuerit in natura hominis in statu illo, videtur quod non oportuisset intellectum a sensibus accipere.

4. Præterea, intellectus indiget sensibus ad hoc ut per eos scientiam acquirat; cum autem scientiam acquisiverit, non indiget eis, sicut nec homo equo postquam explevit iter summ. ut dicit Avicenna. Sed secundum unam opinionem, pueri in statu innocentie habuerunt plenitudinem omnium scientiarum. Ergo non poterant impedi quia uterentur scientia habita propter imperfectionem organorum sensibilium.

5. Præterea, defectus organorum corporaliū magis impedit sensum quam intellectum. Sed pueri non patiuntur tantum defectum corporalem quin possint videre et audire. Ergo nec propter defectum corporalem eorum intellectus impeditur; sed, ut videtur, propter penam primi peccati. Hoc autem ante peccatum non fuisset. Ergo tunc pueri plenum usum intellectus habuissent mox nati.

6. Præterea, sicut se habent animalia bruta ad naturalem æstimationem, ita se habet homo ad notitiam quam naturaliter habet. Sed bruta animalia mox nata uti possunt naturali æstimatione. Ergo et pueri mox nati uti poterant naturali notitia ad minus primum principiorum.

7. Præterea, Sap., ix, 15: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.* Sed corpus in statu innocentie non erat corruptibile. Ergo ex eo non aggravabatur anima, quin liberum usum rationis haberet.

Sed contra, omnis actio quæ est communis animæ et corpori, impeditur propter corporis defectum. Sed intelligere est actio animæ et corpori communis, ut patet in I de Anima (com. VI). Ergo ex defectu sive imperfectione quam patiebantur pueri in corpore, usus rationis poterat impedi.

Præterea, secundum Philosophum in III de Anima (com. xxx) nequaquam sine phantasmatæ intelligit anima. Sed usus phantasmatæ impeditur propter defectum organi corporalis. Ergo et usus intellectus; et sic idem quod prius.

Respondeo dicendum, quod circa hoc est duplex opinio.

Quidam enim dicunt, quod pueri in statu innocentie habuissent plenum usum omnium membrorum; et ista ineptitudo membrorum quæ in pueris nunc videtur, scilicet ut non possint uti pedibus ad incedendum, manibus ad scalpendum, et sic de aliis, totaliter ex primo peccato provenit.

Alii autem, considerantes hujusmodi ineptitudines ex principis naturalibus causari, utpote ex humiditate, quam necesse est in pueris abundare; dicunt, quod in statu innocentie membra puerorum non fuissent omnino habilia ad suos actus, quamvis nec omnino ita deficerent sicut et modo: quia nunc cum eo quod est naturæ, additur id quod est corruptionis. Quæ quidem opinio probabilior videtur.

Unde, cum necessarium sit humiditatem præcipue in cerebro abundare in pueris, in quo vis imaginativa et æstimativa et

memorativa et sensus communis organa sua habent; harum virtutum actus necesse erat impediri, et per consequens intellectum qui immediate ab hujusmodi potentiis accipit, et ad eas convertit se quoadcumque est in actu; et tamen non tantum fuisset usus intellectus ligatus in pueris sicut nunc est. Si autem alia opinio esset vera, tunc in nullo usus intellectus in pueris ligatus esset.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod anima a corpore dupliciter potest impediri. Uno modo per modum contrarietatis, inquantum corpus animæ resistit et eam obnubilat: quod quidem in statu innocentiae non fuisset. Alio modo per modum impotentiae et defectus; inquantum scilicet corpus non est sufficiens ad omnia illa explenda ad quæ anima, quantum est de se, sufficiens esset; et hoc modo animam in statu innocentiae a corpore fuisse impeditam nihil prohibet. Sic enim constat quod per corpus impediatur ne obstrusa transiret, ne tanta facilitate locum mutaret, quanta cum est separata mutat; et per hunc modum impediatur ne usum potentiarum perfecte habere posset. In hoc tamen nullus dolor fuisset; quia anima propter sui ordinationem non imperasset nisi quod corpus exequi posset.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis intellectus non utatur organo, tamen accipit a potentiis quæ organo utuntur; et ideo propter impedimentum vel defectum corporalium organorum ejus actus impeditur.

AD TERTIUM dicendum, quod species intelligibilis id quod in ea formale est, per quod est intelligibilis actu, habet ab intellectu agente, qui est potentia superior intellectu possibili; quamvis id quod in ea materiale est, a phantasmatibus abstrahatur. Et ideo magis proprie intellectus possibilis a superiori accipit quam ab inferiori; cum id quod ab inferiori est, non possit ab intellectu possibili accipi nisi secundum quod accipit formam intelligibilitatis ab intellectu agente. Vel dicendum, quod inferiores vires quantum ad aliquid superiores sunt, maxime in virtute agendi et causandi, ex hoc ipso quod sunt propinquiores rebus exterioribus, quæ sunt causa et mensura cognitionis nostræ. Et hinc est quod sensus non per se, sed secundum quod est informatus specie rei sensibilis, ministrat imaginationem, et sic deinceps.

AD QUARTUM dicendum, quod secundum Philosophum in III de Anima, intellectiva anima comparatur ad phantasmatia sicut ad objecta propria; unde non solum indiget intellectus noster converti ad phantasmatia in acquirendo scientiam, sed etiam in utendo scientia acquisita: quod patet ex hoc quod si lædatur organum imaginativæ virtutis, ut fit in phreneticis, scientia prius acquisita homo tunc uti non potest dum anima est in corpore. Dicitur autem Avicennæ intelligitur de anima a corpore separata, quæ habet alium modum intelligendi.

AD QUINTUM dicendum, quod imaginativæ virtutis organum, et memorativæ et cogitativæ, est in ipso cerebro, quod est locus summæ humiditatis in corpore humano; et ideo propter abundantiam humiditatis quæ est in pueris, magis impediuntur actus harum virum quam sensuum exteriorum. Intellectus autem accipit immediate non a sensibus exterioribus, sed interioribus.

AD SEXTUM dicendum, quod quædam alia animalia naturaliter sunt siccæ complexionis; et ideo in principio suæ natiuitatis non est in eis tanta humiditatis abundantia, quæ multum actus sensuum interiorum impediatur. Homo autem naturaliter est temperatæ complexionis, et oportet quod in eo abundet calidum et humidum: et ideo in principio suæ generationis oportet quod proportionaliter in eo major humiditas inveniatur. In omnibus enim generationibus animalium et plantarum principium ab humore sumitur.

AD SEPTIMUM dicendum, quod corpus quod corrumpitur, aggravat animam, non solum per impotentiam, sed per resistantiam et obnubilationem. Sed corpus hominis in statu innocentiae impediatur actus animæ solum propter imperfectionem virtutis vel dispositionis.

QUÆSTIO XIX

DE COGNITIONE ANIMÆ POST MORTEM

(In duos articulos divisa.)

Primo utrum anima post mortem possit intelligere; 2° utrum anima separata possit cognoscere singularia.

ARTICULUS PRIMUS. — *Utrum anima post mortem possit intelligere.* (1 part., quæst. LXXIX, art. 2.)

Quæstio est de cognitione animæ post mortem: et primo queritur, utrum anima post mortem possit intelligere; et videtur quod non. Nulla enim operatio communis animæ et corpori potest remanere in anima post mortem. Sed intelligere est operatio animæ corporique communis; dicit enim Philosophus in I de Anima (com. LXIV), quod *qui dicit animam intelligere, simile est ac si dicatur eam texere vel ædificare*. Ergo anima post mortem non potest intelligere.

2. Sed dicendum, quod Philosophus loquitur de actu intelligendi qui competit animæ secundum statum inferiorem, non autem de illo qui sibi competit secundum superiorem statum. — Contra, status superior animæ est secundum quem ad divina convertitur. Sed homo, cum aliquid intelligit ex divina revela-